

3. Рівень секретності «Цілком таємно»

Уночі 26 квітня 1986 року на Чорнобильській атомній електростанції з інтервалом у кілька секунд пролунало два потужні вибухи. Вони вщент зруйнували обшивку й верхню плиту четвертого реактора, спричинивши пожежу й викид у повітря понад 60 тонн радіоактивних речовин. Сталася найбільша техногенна катастрофа людства, яка лишається однією з найбільш засекречених в історії Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР).

Партійне керівництво одразу дало вказівки приховувати правду на всіх можливих рівнях. Офіційно влада оголосила громадянам про аварію лише 28 квітня. Перелік інформації про ЧАЕС, що підлягала засекреченню, містив 26 пунктів. Ішлося, зокрема, про причини аварії, рівень смертельного забруднення в приміщеннях електростанції та в 30-кілометровій зоні, дані захворюваності на променеву хворобу серед персоналу, ліквідаторів, населення тощо. Усі спецслужби працювали в режимі цілодобового контролю. Журналістам і представникам іноземних країн демонстрували зразки чистого ґрунту замість зараженого, прослуховували всі закордонні телефонні розмови, а кожного, хто бовкав зайве, забирали до відділків для бесід.

«Шановні товариші! Просимо дотримуватися спокою і порядку під час проведення тимчасової евакуації», — лунало по всьому місту Прип'ять 27 квітня. Але сотні сімей більше ніколи не повернуться в рідні домівки. Колони автобусів курсували дорогами, однак жоден із пасажирів не здогадувався, що невдовзі його рідне місто перетвориться на місто-привид. Евакуація людей із зараженої 10-кілометрової зони навколо Чорнобильської АЕС тривала до 3 травня 1986 року.

Тим часом 1 травня тисячі жителів вийшли на урочистий парад, що розгортався головною вулицею Києва — Хрещатиком. Прапорці в руках малечі, святкові вигуки й захопливі оплески — усе саме так, як потрібно було радянській владі. Але така «красива картинка» була безсила проти радіації. Станом на ранок 3 травня в Україні вже госпіталізували 911 пацієнтів із симптомами радіаційного ураження. Наступного дня ця кількість збільшилася майже вдвічі. Щоби приховати наслідки чорнобильської трагедії, керівництво СРСР наказало змінювати діагнози постраждалих від променевого ураження. Пацієнтам вигадували зовсім інші хвороби. Більшість лікарів погоджувались, адже боялися. На сьогодні статус постраждалих через аварію на ЧАЕС мають понад 1,7 мільйона українців.

У червні 1986 року над четвертим реактором Чорнобильської АЕС почалося будівництво захисного бетонного «саркофагу». А в листопаді того ж року два з трьох уцілілих енергоблоків ЧАЕС відновили свою роботу. Партійні коліщатка знову продовжили свій рух. До розпаду Союзу Радянських Соціалістичних Республік залишалися лічені роки.

29 березня 2000 року уряд незалежної України ухвалив постанову, згідно з якою ЧАЕС повністю припинила свою роботу.

Значна частина документів щодо Чорнобильської катастрофи досі зберігається в архівах Москви з рівнем секретності «Цілком таємно».